

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 24. септембар 2021.

Џон Акселрод
Бехзод Абдураимов, клавир

Дмитриј Шостакович
Свечана увертира

Трајање: око 7 минута

Сергеј Прокофјев
Концерт за клавир и оркестар бр. 2 у ге-молу оп. 16

Andantino; Allegretto; Andantino
Scherzo; Vivace
Intermezzo; Allegro moderato
Allegro tempestoso

Трајање: око 31 минута

Петар Иљич Чајковски
Симфонија бр. 4 у еф-молу оп. 36

Andante sostenuto – Moderato con anima, in movimento di valse
Andante in modo di canzona
Scherzo. Pizzicato ostinato. Allegro
Finale. Allegro con fuoco

Трајање: око 44 минута

Петнаест грандиозних симфонија обележило је композиторски опус **Дмитрија Шостаковича** (1906-1975), који је употпуњен бројним операма, балетима, филмском и џез музиком, солистичким и камерним делима. Иако је био у сталном сукобу са Стаљиновим режимом, Шостакович је истовремено представљао понос совјетске музике. Захваљујући успешним младалачким делима, пре свега Првој симфонији, његово име постало је познато широм света. Тражећи предах од великих форми, композитор се тек после Десете симфоније на кратко окренуо малом формалном облику. Поводом обележавања 37. годишњице Октобарске револуције, диригент Василиј Небољшин је од Шостаковича, који је у то време био музички консултант у Бољшој театру, 1954. године наручио кратко, ефектно дело за отварање. Написана за три дана, **Свечана увертира** постала је једно од његових најизвођенијих дела. Ово остварење које дочарава атмосферу од свечаних фанфара до дивљег галоп са тријумфалном каденцом на крају, доноси бриљантну оркестрацију, грандиозно и полетно расположење и снажну ритмичку енергију. Неколико година касније, увертира је прерађена за ансамбл лимених дувачких инструмената, па се и данас често изводи у том аранжману.

Сергеј Прокофјев (1891-1953) је написао прва два клавирска концерта још као студент Петроградског конзерваторијума. Већ је са њима установио свој стил, који га је дистанцирао од традиционалних идеја колега. На премијери у Павловску, Први концерт за клавир и оркестар (1912) је шокирао критичаре бравурозном и егзибиционистичком техником. Следеће дело истог жанра, **Концерт за клавир и оркестар бр. 2**, Прокофјев је започео наредне године са идејом да досегне већу емотивну дубину, али и виртуозитет. Премијера је изазвала дотад невиђени скандал, али и пробудила другачија мишљења. Подстакнут добрим коментарима, Прокофјев се запутио у Западну Европу, где је неколико година касније због изгубљеног нотног материјала реконструисао партитуру *из главе*. Уместо традиционалног троставачног циклуса, композитор се одлучио за сонатну симфонијску форму са традиционалним распоредом. Темпа последња три става имају минималне разлике, а лагани став практично не постоји. Једина лирска тема неубичајено је прва тема првог става, док је највећи део развојног дела препуштен солистичком парту у

монументалној, виртуозној каденци. Скерцо на месту другог става је *perpetuum mobile*, док интермецо на месту трећег става не доноси мир који уобичајено сугерише, већ донекле гротескни марш. Финале је борба солисте и оркестра са уметнутим интерлудијумом и још једном раскошном каденцом пре него што наступе моћни дисонантни акорди.

Петар Иљич Чајковски (1840-1893) је 1878. године компоновао **Четврту симфонију** оп. 36 у еф-молу и посветио је својој мецени Надежди фон Мек. Исте године је премијерно изведена, под управом Николаја Рубинштајна. Композитор ју је назвао *музичка исповест душе*, а представљала је почетак настанка остварења коју су окарактерисана као дубоке психолошке драме. Главна тема је борба човека са судбином, коју ипак побеђује. Она је главна нит свих ставова дела. Први став доноси драматуршки заплет најављен већ у почетним фанфарама, као мотив судбине, који прераста у нову тему човекове воље. Другу тему, светлу и лирску, убрзо прекида мотив судбине. Развојни део карактерише сукоб мотива судбине и прве теме. У драмској кулминацији доминира прва тема, која на крају става звучи као победа човека над судбином. Други став је конципиран као широка лирска поема и меланхолични предак са уметнутим плесним одсеком. Таква атмосфера, удаљена од борбе, продужава се и у трећем ставу. Ту се умањују јарке животне слике кроз различите музичке материјале – народну песму која се некад изводила уз балалајку (*pizzicato*), затим мелодију уличне песме блиске руским плесовима и на крају нове маршевске теме, коју доноси дувачки корпус. *Ако ти сам не налазиш мотив за радост, погледај друге људе. Иди у народ. Гледај, како он уме да се весели* – писао је Чајковски о музици четвртог става. Моћни звук оркестра аутор је супротставио мотивима руске народне песме У пољу је стајала бреза, која се трансформише до црта лирске жалости. Смењује је тема судбине, а њу опет нова тема човека који побеђује судбину.

Даница Максимовић